

Principesa Ileana a României – de la haina regala la cea îngerească

Elena ȘTREANG *

Abstract: Princess Ileana of Romania – From Royal to Angelic Attire. *The fifth child, and the youngest among the daughters, of Their Royal Majesties King Ferdinand I and Marie of Romania, Her Royal Highness Princess Ileana was born, according to the Julian calendar, two days before Christmas, on 23 December 1908, while according to the Gregorian calendar (New Style), she was born on 5 January 1909.*

From an early age, she identified with the pains and joys of the people; in her youth, she got actively involved in the process of culturalization of the young Romanians; and during the war, she put herself at the service of the wounded. The princess's preoccupations were not marred by the pride and ambitions which are specific to royal offspring; she was, according to her contemporaries, a person of angelic modesty. She did not gather anything for herself, but, instead, left a universal spiritual heritage to the Romanian people, establishing through her own means the first Orthodox monastery on the remote American continent; her prayers transcended the helpless human boundaries, thus setting her soul in the eternity of the Romanian nation.

Keywords: *Princess Ileana, Royal Family of Romania, Orthodox monastery, nun, prayer.*

În 2019 s-au împlinit 110 ani de la nașterea principesei Ileana de România, cea care avea să-și schimbe peste ani veșmântul laic-lumesc cu cel monahal-îngereșc. Nimic întâmplător, pentru că într-un moment dureros al vieții, a fost învrednicită să vadă făpturile cerești „sfătuindu-se” la căpătâiul fratelui său bolnav Mircea, ce se apropia prea devreme de porțile veșniciei, răpus de febră tifoidă pe când avea mai puțin de patru ani.

Principesa Ileana s-a născut la 5 ianuarie 1909 (23 decembrie 1908, după calendarul vechi), fiind al cincilea copil al regelui Ferdinand, primul rege al României Mari, și al soției sale, regina Maria. Nașterea sa a fost salutăată cu 21 de salve de tun, omagiu firesc pentru descendenta unei familii regale. S-a bucurat de o copilărie fericită în sânul augustei familii, fiind mereu sub atenția și ocrotirea distinsei sale mame, regina Maria, care avea să mărturisească că „pe Ileana n-aveai nevoie s-o înveți ce e bine și ce e rău, nu era încrezută; era un copil vesel, fericit, plin de viață și vioiciune”¹. Dintre toți descendenții familiei regale, Ileana a fost singura care a înțelese cel mai bine că descendența nobilă este împletită cu spiritul

* Bibliotecar, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare;
e-mail: elena.streang@yahoo.com

¹ Maria, Regină a României, *Povestea vieții mele*, vol. II, București, 2011, p. 292.

respectului, dragostei și datoriei față de țara în care te-ai născut și că, atunci când e nevoie, trebuie să-i slujești pe oameni cu dăruire și devotament. Ileana a fost cea mai apropiată de sufletul reginei Maria prin candoarea, sensibilitatea și generozitatea de care a dat dovadă.

Copilăria sa a fost marcată de două evenimente tragice: moartea fratelui său mai mic, Mircea, și războiul. A avut cinci ani când a izbucnit prima conflagrație mondială și șapte ani când Regatul României a intrat în război alături de Antantă. Familia regală avea să parcurgă și să trăiască cel mai greu moment din istoria sa și a țării. Cu cea mai mare parte a țării ocupată, în toamna anului 1916, autoritățile române au fost nevoite să părăsească Bucureștiul și să se refugieze în Moldova. Din decembrie 1916 și până în noiembrie 1918, familia regală a locuit în Iași, într-o casă situată lângă Cartierul General al armatei rusești, de pe geamul careia Ileana avea să vadă multe dintre ororile războiului. Perioada refugiului a fost grea și pentru familia regală care a resimțit direct toate lipsurile cu care se confrunta populația². Mai târziu, avea să-și amintească că în acea perioadă, tot timpul îi era foame, iar mâncarea, în general, era insuficientă și necomestibilă³. Chiar dacă nu avea zece ani împliniți, Ileana își însoțea mama în vizitele sale prin spitale, atitudinea acesteia surprinzându-o chiar și pe regină. Regina Maria lucra ca infirmieră și copila, luând exemplul de la mama ei, ajuta sinistrații și le împărțea ajutoare. După cum avea să povestească în cartea autobiografică⁴, în timpul războiului a învățat ce înseamnă foamea și suferința. Mai mult decât atât, experiența din timpul Primului Război Mondial i-a dat ocazia să pună în practică virtuțile transmise de mama sa: curajul și datoria față de semenii.

Unul dintre prietenii săi apropiați a fost Ion Antonescu, viitorul conducător al României, pe atunci tânăr aghiotant al mareșalului Constantin Prezan. Prietenia dintre Antonescu și copilă va continua și după război, iar imaginea de om integru i-a păstrat-o în ciuda tuturor lucrurilor care urmau să se întâmple câteva decenii mai târziu⁵. În 1919, Ileana a însoțit-o pe regina Maria la Paris, unde a stat până după semnarea Tratatului de la Trianon (4 iunie 1920) prin care a fost recunoscută pe plan internațional unirea Transilvaniei cu România. Se cunoaște aportul incontestabil adus de suverană, în mod elegant dar ferm, pentru a determina pe marii lideri europeni să ia o hotărâre justă pentru România, viitorul țării noastre cumpănind o bună bucată de vreme în dezbateri nefavorabile.

Principesa Ileana a primit o educație aleasă de la părinți, pregătitori și de la personalul curții. De la regele Ferdinand a învățat germana, iar de la regina Maria limbile engleză și franceză. A studiat sculptura cu renumitul sculptor Ion Jalea și pictura cu Jean Steriadi. În anii 1920, Ileana și-a continuat studiile în Marea Britanie, la Școala Hearnfield, unde au învățat și surorile ei. În perioada adolescenței s-a implicat activ în dezvoltarea mișcărilor de tineret. A fost membru

² Andreea Lupșor, *Domnița Ileana: „România a fost dragostea vieții mele*, în „Historia Special”, nr. 13, decembrie 2015, p. 45.

³ *Ibidem*.

⁴ Ileana, Principesă de România, Arhiducesă de Austria, *Trăiesc din nou*, București, 1999.

⁵ Andreea Lupșor, *art. cit.*, p. 45.

fondator și președinte a unor organizații, cum ar fi: „Asociația Cercetașelor României” și „Asociația Creștină a Femeilor Române”.

Activitatea și popularitatea de care s-a bucurat în rândul tineretului au făcut numeroase reuniuni și asociații de binefacere să solicite și să obțină patronajul spiritual al „domniței” Ileana. Acest fapt poate fi exemplificat prin două articole apărute în presa locală a vremii, mai exact în *Chioarul*, publicație săptămânală apărută la Șomcuta Mare, administrată de Editura „Mercur”. În numărul de debut al ziarului chiorean se menționa: „Reuniunea Femeilor Române «Domnița Ileana» din loc a început și anul acesta seratele de ceaiuri, pentru a petrece clipe plăcute de adevărată recreație sufletească și pentru a mări fondul filantropic care servește pentru a lăți cultura poporului român. Începutul l-a făcut harnica prezidentă Dna Letiția Dr. Olsavszky premergând cu exemplul atât de frumos”⁶. Câteva luni mai târziu, la rubrica „Știri și întâmplări” se făceau cunoscute următoarele: „Petrecere: Reuniunea Femeilor Române «Domnița Ileana» din Șomcuta Mare, în seara zilei de 22 Apr. a.c. (a doua zi de Paști) cu începutul fix la oarele 9, în sala Hotelului Kovács aranjează o petrecere. Reușita petrecerei este sigură, căci reuniunea femeilor, sprijinind întotdeauna orice acțiuni culturale, va fi sprijinită de toți aceia care îi cunosc meritele”⁷.

Fiind pasionată de yachting, principesa Ileana a obținut brevetul de căpitan de cursă lungă în Marina Regală Română⁸, devenind, astfel, prima femeie din România care a deținut această calificare. A fost îndepărtată din viața publică și i s-au retras toate funcțiile de către fratele său mai mare, regele Carol al II-lea, invidios de popularitatea ei și de faptul că era foarte iubită în România.

În vara anului 1931, regina Maria și principesa Ileana au răspuns invitației primite de la rudeniile din familia de Hohenzollern și au plecat la Paris, unde Ileana l-a reîntâlnit⁹ pe cel care urma să-i devină soț, arhiducele Anton de Habsburg. Anton provenea dintr-o familie nobilă și de tradiție ai cărui membri, după prăbușirea Imperiului Austro-Ungar și crearea noii republici a Austriei, au fost obligați să părăsească țara natală, retrăgându-li-se chiar și cetățenia. Ceremonia căsătoriei principesei Ileana cu arhiducele Anton de Habsburg a avut loc în zilele de 26–27 iulie 1931, la Castelul Peleş. Îmbrăcat în uniformă de general de vânători de munte, regele Carol al II lea și-a condus sora la altar într-o atmosferă solemnă și entuziastă. Coronița de aur, purtată de mireasă, a fost primită cadou de la Leopold-Salvador de Habsburg, viitorul socru, fiind o bijuterie de familie dăruită de împăratul Napoleon I soției sale, arhiducesa Maria Luiza. Nunta a fost un eveniment monden de înaltă ținută, la care au participat numeroși corespondenți din străinătate, precum și elita politică românească: prim-ministrul Nicolae Iorga, C. Argetoianu, mareșalul Prezan, Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Alexandru Vaida-Voievod, Gheorghe Brătianu, Octavian Goga, Mihail Sadoveanu etc. A fost ultima căsătorie oficială, încheiată în țară pentru un membru al familiei regale române!

⁶ „Chioarul”, anul I, nr. 1, 2 februarie 1930, p. 3.

⁷ *Idem*, nr. 11, 13 aprilie 1930, p. 3.

⁸ Naviga, în special, cu yachtul „Isprava”.

⁹ Prima întâlnire cu arhiducele Anton a avut loc cu un an în urmă (1930), în Spania.

Pe prima pagină a numărului din 2 august 1931, redactorii ziarului *Chioarul* au prezentat evenimentul uniunii maritale a principesei Ileana cu arhiducele Anton. Momentul a fost redat într-o notă entuziastă, specifică epocii, din care reiese admirația și dragostea sinceră pe care i-au purtat-o românii din acest colț de țară: „Principesa Ileana mireasă. Duminecă în 26 iulie 1931 în Sinaia la castelul Peleş s-a făcut praznicul cel mare a familiei noastre regale și a întreg neamului românesc cununia, de întreaga țară, adoratei principese Ileana cu arhiducele Anton de Habsburg. La acest act sfânt de intrare în viața cu răspundere a oamenilor mari, tână Domniță care prin actele sale de caritate este concrescută cu sufletul poporului ca o zână din povești, a fost însoțită de urările de fericire a tuturor românilor mici și mari. În acea zi, din cel din urmă sătuleț, ca și cei din castelul Peleş, toți se bucurau de fericirea tinerei părechi domnești. Trecutul lor familiar țăsat laolaltă cu nădejdi în viitor, prezintă un tablou de <<țară fericită>> în care curge lapte și miere. Poporul încredințat că din iubirea augustei mirese și în țară îndepărtată va izvorî tot iubire pentru țara noastră și creșterii sale, însoțește cu rugăciunile sale către Atotputernicul, în noua sa viață pe tână Domniță, rugându-l ca bucuria din ziua cununiei să i-o păstreze pentru totdeauna. Ca dar de nuntă poporul din Chioar o asigură de întreaga sa iubire pe tână Domniță, urându-i mulți ani cu noroc. Cununia civilă o a îndeplinit Dl. Ministru de justiție Hamangiu asistat de secretarul general N. Lenguceanu. Mirelui i s-a pus întrebarea obicinuită în limba franceză și principesei mireasă în românește... Cununia bisericească, principesa Ileana păstrându-și religia ortodoxă, a fost săvârșită după cerințele casei de Habsburg în ritul catolic de Părintele Carol Fischer, Monseniorul principe Vladimir Ghika și arhiepiscopul Cisar, părintele Benedict Vaguer, canonicul Dr. Durkovits la altarul improvizat în castelul Peleş... Mulți ani trăiască! Chioarul”¹⁰.

Sub presiunea regelui Carol al II-lea, la o săptămână după nuntă, mirii au părăsit țara, locuind un an la München, pentru ca mai târziu să se stabilească la Sonnberg, în apropiere de Viena. Întrucât i s-a refuzat accesul în țară, Ileana a rugat-o pe regina Maria să-i aducă un vas cu pământ din România, pe care l-a așezat sub patul în care i-a adus pe lume pe toți cei șase copii: Ștefan (1932-1998), Maria-Ileana (1933-1959), Alexandra (1935), Dominic (1937), Maria Magdalena (1939) și Elisabeta (1942-2019). Astfel, după cum a notat în *Trăiesc din nou*, „s-au născut toți copiii pe pământ românesc”¹¹.

Regele Carol al II-lea, consecvent planurilor sale politice, a ținut familia arhiducesei Ileana departe de țară, permițându-i să vină cât mai rar cu puțință, iar când se întâmpla acest lucru șederea acesteia să nu dureze mai mult de o săptămână. La parastasul tatălui său, regele Ferdinand, ținut în 1937 la zece ani de la trecerea în eternitate, arhiducesei nu i-a fost îngăduit să vină. Carol al II-lea a procedat așa din dorința de a se răzbuna pe mama sa, regina Maria, care i-a dezaprobat fățiș toate acțiunile iresponsabile, atât față de țară, cât și față de propria familie.

¹⁰ „Chioarul”, anul II, nr. 27, 2 august 1931, p. 3.

¹¹ Ileana, Principesă de România, Arhiducesă de Austria, *Trăiesc din nou*, București, 1999, p. 42.

După izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, soarta familiei de Habsburg s-a înrăutățit. Austria a fost ocupată de naziști, iar schimbările politice au adus o serie întreagă de neplăceri. Reședința familiei a fost percheziționată, iar membrii familiei au fost urmăriți și hărțuiți. Arhiducesa Ileana nu a rămas nepăsătoare la suferința ce a pus stăpânire pe omenire, punându-și casa la dispoziția soldaților răniți, transformând-o în spital. S-a implicat în activitățile desfășurate de Crucea Roșie, organizând spitale de campanie, ajutând și îngrijind, îndeosebi, pe soldații români aflați în spitalele din Viena.

În anul 1943 s-a întors cu familia în țară, oferindu-și sprijinul Crucii Roșii din România, coordonând colaborarea acesteia cu Crucea Roșie Internațională. S-a stabilit la Bran, unde a înființat o cantină pentru răniți și cel mai de suflet proiect al său, Spitalul „Inima Reginei”. A strâns fonduri pentru serviciul de ambulanță, a ajutat familiile sărace, ocupându-se în special de copiii care și-au pierdut părinții în timpul războiului. De asemenea, a făcut numeroase eforturi pentru a înființa și la Brașov un spital în folosul soldaților români.

După încheierea războiului și instaurarea regimului comunist în România, Ileana a acordat sprijin persoanelor care au avut de suferit datorită convingerilor politice, reprezentanților elitei intelectuale și clerului. A găzduit în mare secret, la Bran, disidenți ai fostului regim care riscau să fie arestați.

După abdicarea regelui Mihai I, survenită la data de 30 decembrie 1947, arhiducesei Ileana i-au fost confiscate toate proprietățile, fiind obligată să ia drumul exilului, de data aceasta definitiv. La plecarea din țară, în ianuarie 1948, printre puținele lucruri pe care le-a putut lua s-a aflat cel mai prețios obiect: o cutie cu pământ românesc, de care nu s-a mai despărțit niciodată, nici la moarte: „Am îngenuncheat împreună cu Anton și copiii și ne-am rugat adânc, în tăcere. Atunci mi-am promis solemn că oriunde aş merge voi încerca să-mi continuu munca; mi-am promis că, deoarece în inima mea ea încrustată imaginea României, viața mea va rămâne în continuare dedicată ei. Luasem o cutiuță veche și frumoasă de metal de pe una din mesele din castel și, dând la o parte zăpada cu mâinile, am umplut-o cu pământ românesc. Din câte am dus cu mine, acesta este lucrul cel mai prețios pe care îl am”¹².

După plecarea din țară, Ileana s-a stabilit în Elveția dedicându-se familiei și actelor de caritate. A doua țară, popas pentru familia ei a fost Argentina în capitala căreia – Buenos Aires – a înființat un cămin destinat refugiaților politici români, cămin care a purtat numele mamei sale, „Regina Maria”. În anul 1950 s-a mutat în Statele Unite, unde a păstrat legături cu românii stabiliți pe tărâm american, a prezentat numeroase conferințe despre România și opresiunea comunistă instalată în țară, prelegeri la universitățile și institutele americane, în scopul susținerii țării. În anul 1954 a divorțat de arhiducele Anton și s-a recăsătorit cu un medic român, Ștefan Isărescu.

Parcursul vieții a fost unul exemplar, s-a luptat pentru alții și a fost în slujba poporului ei. Mereu optimistă, indiferent de frământările vieții, a trăit cu

¹² *Ibidem*, p. 376.

permanenta rană a exilului și cu un simțământ al vinei că și-a părăsit țara. S-a adâncit tot mai mult în rugăciune și după ce s-a sfătuit cu copiii și cu soțul, a luat hotărârea de a-și afla împlinirea în spațiul tihnit al Ortodoxiei. În anul 1961, la 52 de ani, a devenit novice în Mănăstirea Ortodoxă cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului” din Bussy-en-Othe (Franța).

În 1964 s-a întors în SUA, unde a făcut toate cele necesare pentru obținerea unui teren, pe care a înființat Mănăstirea Ortodoxă cu hramul „Schimbarea la Față”, în Ellwood City (statul Pennsylvania), localitate a cărei geografie îi amintea de România¹³. A primit votul monahal în 1967, după hirotiesie primind numele de Alexandra. A avut relații apropiate cu monahi ortodocși emblematici, precum părintele Arsenie Boca, părintele Andrei Scrima și maica Benedicta (academicianul Zoe Dumitrescu Bușulenga – n.n.). Maica Alexandra a fost stareța mănăstirii ortodoxe din Ellwood City până în 1981 când s-a retras din această ascultare, din cauza problemelor de sănătate.

În septembrie 1990 a avut bucuria nesperată de a călca pe pământ românesc. A venit în București la invitația doctorului Pavel Chirilă cu prilejul lansării Fundației Christiana. A fost primul membru al familiei regale care a primit permisiunea să revină în țară. La câteva luni după aceea, la 21 ianuarie 1991, la vârsta de 82 de ani, a trecut în veșnicie în dangăt de clopot și sunet de toacă, însoțită de îngerii care au fascinat-o încă din copilărie și care au călăuzit-o pe tot parcursul vieții. Și-a dorit un mormânt simplu cu o cruce de lemn și în mod special a cerut să fie înmormântată lângă o troiță masivă din lemn sculptat ca prin părțile Maramureșului. Troița ridicată de maica Alexandra glorifică memoria celor ce au suferit în închisorile comuniste. A lăsat scris în testament să i se pună în sicriu cutiuța cu pământ românesc.

Născută într-o familie augustă, a ales să slujească și nu să fie slujită. Dezmoștenită de istorie a acces spre dimensiunea moștenirii eternității alegând calea cea strâmtă, singura modalitate prin care nu putea fi despărțită de poporul ei drag. Nu au rămas în urma ei castele sau moșii ispititoare supuse stricăciunii, dar a lăsat un edificiu viu, legământ și legătură eternă peste ani și veacuri între sufletul său și cel al neamului românesc. Principesa Ileana–maica Alexandra rămâne pentru noi un model de rezistență morală ale cărei valori au rămas iubirea de oameni, slujirea acestora și lucrul pe care nu ni-l poate lua nimeni: credința creștină. „Ultima mea rugăciune” – sublinia maica Alexandra în *Testamentul adresat poporului român* – „este ca Domnul Dumnezeu să reverse lumina Sa asupra voastră și să vă dăruiască bucuria pe care nu o poate lua nimeni de la voi”¹⁴.

¹³ Mănăstirea Ortodoxă cu hramul „Schimbarea la Față” din Ellwood City a fost primul așezământ monahal ortodox din această parte a statului american.

¹⁴ <https://www.romaniaregală.ro>jurnal>principesa-ileana-maica-alexandra> (accesat la 24.04.2020).

Fig. 1 – Principesa Ileana a României.

Fig. 2 – Principesa Ileana
– maica Alexandra (cca 1971).

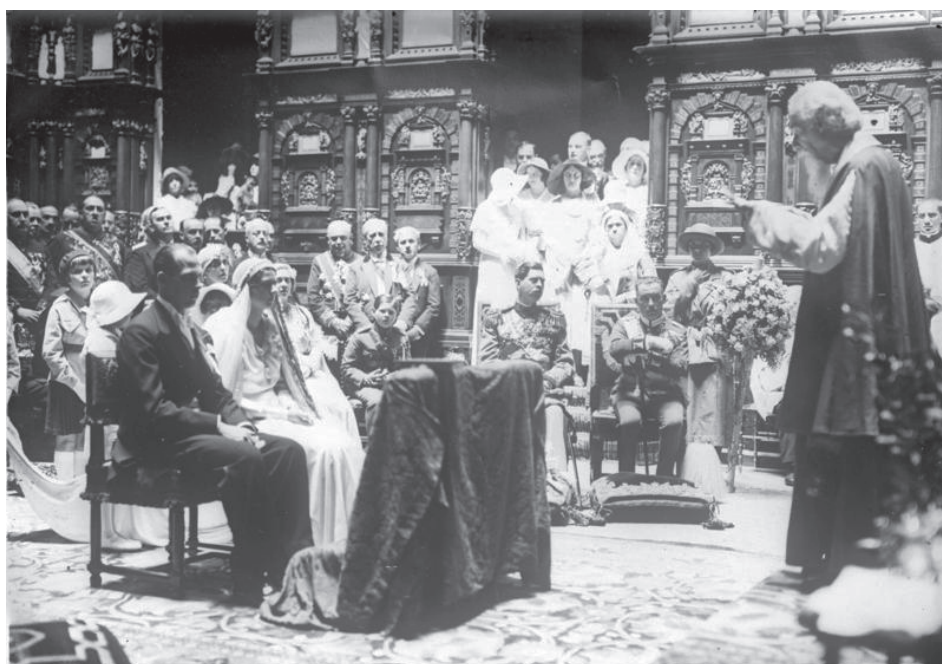

Fig. 3 – Cununia religioasă a principesei Ileana cu arhiducele Anton de Habsburg
(fotografie realizată la Castelul Peleş, 26-27 iulie 1931)

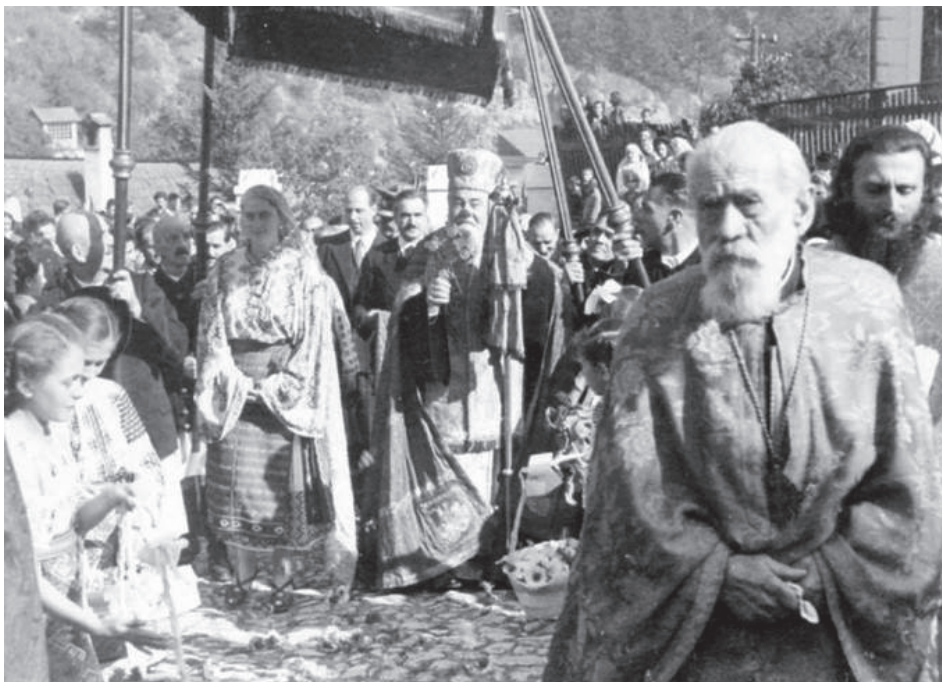

Fig.4 – Principesa Ileana în timpul unei ceremonii religioase (apare și părintele Arsenie Boca – al doilea în colțul din dreapta al imaginii).